

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 98. ANUL XIX.

Sabiu, in 921 Decembre 1871.

Telegrafulu este de doue ori pre septemana: Duminica si Joi'a. -- Prenuntatiunea so face in Sabiu la expeditura foiei pre afara la c. r. poste cu banii ga'ta prin scrisori francate, adresate catre expeditura. Pretinlu pnenuntatiunei pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. ear pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

tru celelate parti ale Transilvanie si pentru provinciile din Monarchia pre binu anu 8 fl. iera pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru p'ine, si tieri streine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Insetele se platescu pentru lutata ora cu 7 cr. sirulu, pentru a dou'a ore cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Articuli anonimi.

VII. Amu pusu pana acum alaturea cu cele intemperate dela inceperea schimbărilor constitutionale in imperiulu nostru cu cele ce se intemplantu intre romani, si viceversa, pentru ca sa avem o evidentiu fidelu a situatiunei intregi si pentru ca sa po'ta judeca fia-cine fara preocupatiune urmarea unei si urmarea celei-lalte din partile in care se afla impartite opiniunile romanilor.

Unu judecatoriu impariale va vede la cea dintaiu privire ca schimbările nu au fostu provocate de romani, dara si aceea, ca pusetiunea acestor'a in Transilvani'a cea cu jurisdicțiunile in cea mai mare parte in manile si puterea neromanilor era de asiă, iucatu ei nu puteau ca sa opresca dezvoltarea loru in directiunea ce o luasera. De aceea era unu pecatu in contr'a celoru mai sacre interese nationale romane, candu ei singuri s'aru fi invoitu ca sa se dechiare trantiti la parete si candu ei singuri s'aru fi invoitu a-si sugruma si ultim'a ocaziune: de a-si aduce la valore dreptele loru pretensiuni de natiune recunoscuta, macaru si prin idealele legi cum erau cele aduse de diet'a din 1863/4 tienuta in Sabiu. Nu potemu sa nu reamintim si cu ocaziunea acesta memorabilele cuvinte pronunciate de d. G. Baritiu in congresulu nationale dela 1861 in cele dintaiu zile ale lunei lui Ianuariu, candu d. Demetriu Moldovanu voia sa-si depuna decretulu seu pre mes'a acelu congresu si sa abdica de postulu la care era chiamatu prin acelu decretu, voindu prin acesta sa provoce pre toti romanii a abdica de posturile loru si a se retrage dela orice amestec cu guvernule cu coloritu unghurescu ce se inaugurau atunci dupa caderea absolutismului. Dlu Baritiu dice ca nu e consultu sa face romanii asiă ce-va, pentru ca romanii nu au de a face nimic'e'a cu Uniunea Transilvaniei cu Ungari'a. Acest'a, dicea densulu, e treb'a monarcului, carele deca va vrea o va face si fara de a intrebă pre romani. Datori'a acestor'a este ca sa cercu cu ori-ce mijlocu a se veri in strunga, a largi strung'a si a face locu si altor'a, si cu catu voru fi mai multi in strunga, cu atatu voru poté lucră mai multu pentru interesele nationali.

Principiulu acest'a politicu, nu scimn, datu atunci de momentu dlui Baritiu, seu parasitu apoi mai tardiu si combatutu cu veementia de densulu, -- era acum cu atatu mai recomandabilu, cu catu vedemu din tote, ca insusi monarculu loose lucrulu a mana, si cu catu de alta parte romanii nu aveau nicairi nici unu aliatu politicu de care sa se radime spre a face o opusetiune incoronata de celu mai micu succesu.

Beust pasiesce pre aren'a politica, vine la Pest'a si afla ca natiunea magiara „este o natiune cavaleresca“ si si incepe actiunea cu realizarea dualismului. Nici reichsratistii germani nici federalistii slavici, feudali si ultramontani nu potura impedece realizarea lui. Imputenti'a acestor'a era de a o pipai cu mana, cu deosebire dela tempulu conferintiloru incocce ce se tienura in mijloculu lui Februaru anulu 1867 in Vien'a. In congresulu deputatiloru din tierile nemtiesci se dechiarara vre-o cati-va centralisti contr'a impacaciunei cu Ungari'a; majoritatea loru inse a adusu o resolutiune, in urm'a carei deciziunea in privinti'a acestei impacari avea sa se faca numai dupa ce va ave senatulu imperiale (angustu) documentulu impacarei dimaintea sea. Congresulu federalistiloru, compusu din boemi, moravi, poloni, sloveni si tirolieni s'a tiermuritu pre langa resolutiunea de a alege in senatulu imperiale pre langa unele conditiuni. Cari sa fia conditiunile aceste? nu s'a intielesu congresulu de locu; ba nici incercare de intielegere nu s'a facutu.

Patia cu astfelu de impregiurari initiati'a pentru reformarea imperiului se afla, repetimu nu cu

vin'a romanilor, in manile dietei Ungariei, carea pana in 4 Februaru 1867 a si desbatutu proiectulu impacaciunei, din carele se vede ca numai singura sciea ce volesce pre acele tempuri. In 7 Februaru 1867 merge Deak in persona la Vien'a si duce rezultatulu desbateriloru dietali. A doua zi a fostu primitu in audientia de Majestatea Sea si s'au inceputu negociările despre compunerea ministeriului unghurescu. Dela 16 pana in 23 ale acelasiu luni au urmatu mai multe rescripte prin care se restituie constitutiunea din 1848, se caseza cancelari'a aulica unghuresca si transilvanu, locutiint'a din Bud'a si tavernicatulu, punendu-se in loculu acestor'a ministeriulu unghurescu. Marele principatu ale Transilvaniei se unesco simplu cu Ungari'a. In 18 Febr. se cetesce in dieta denumirea contelui Iuliu Andrássy de presiedinte alu consiliulu ministriloru, insarcinatu cu compunerea unui ministeriu responsabile.

Cu ce sigurantia si resolutiune pasi regimulu celu nou acum si cum se simtea de tare in pusetiunea lui, s'a potutu vede la ocaziunea celei dintaiu provocari opusetiunali din o parte considerabile, din partea militaria. Principele Liechtenstein e in comandantele militariu alu Ungariei emite doue ordini de di, prin care explica trupeloru, ca ministeriulu pentru aperearea tierci e numai o formalitate. Andrássy respunde in dieta la o interelatiune, ca pre elu nu-lu genéza parerile individuali ale unui generalu. Sa tacemu aici de incercarea comitelui fondului regescu Conrad Schmidt de a convocă universitatea si de a protestă contr'a mesuriloru ministeriului celui unghurescu, care incercare fu paralisata prin o simpla ordinatiune seu decretu guberniale.

Unu singuru aliatu aru fi potutu gasi romanii pentru de a face ore care opusetiune, in Croati'a. Acest'a nu o dicemu pentru ca amu recunoscutu intr'ens'a vre-o putere favorabile pentru o aliantia, ci pentru ca aci gasimu unu elementu mai compactu de opusetiune procedurii regimului celui nou unghurescu.

Diet'a Croatiei care deduse si mai nainte probe de taria, era pre tempulu acest'a amantata. Indata inse dupa institutiunea regimului unghurescu, mai multe congregatiuni generale protestéza contr'a acelu'a, intru catu avea sa-si estinda jurisdicțiunea lui si asup'ra Croatiei. Ba congregatiunea Agramului a tramisu si o deputatiune cu o preumilita reprezentatiune la Majestate de acela-si caprisnu protestatoriu; deputatiunea inse nu fu primita nici la audientia. Cancelari'a aulica croata, ce e dreptu esista inca, dara protestele amintite o dedura de golu, ca ea esista numai cu numele. Regimulu din Pest'a mijloci depunerea comitiloru supremi renitenti si inlocuirea loru cu comisari regesci. In Apr. provoca regimulu unghurescu pre diet'a croata, ce ave sa-si reincépa siedintiule sele in 1 Maiu, sa tramita deputati in parlamentulu unghurescu, fara ca prin acest'a sa se prejudece referintiele atingatorie de dreptulu publicu alu ambeloru tieri.

Croati'a dara ultim'a sperantia a opusetiunei de dincoci si de dincolo de Lait'a se vedu, vrendu ne vrendu, constrinsa a se acomoda impregiurariiloru.

Nemtii cei multi de dincolo, precum si cei putieni de dincoci de Lait'a, au inceputu a vede, ca nu va fi reu pentru densii deca voru dice ca elementulu loru si celu unghurescu suntu chiamate a conduce sörtea imperiului si asiă a deschide o lupta contr'a elementelor ce nu voru consimti cu dualismulu.

Slavii, cari remanu acum in totalitatea loru, ca elementu potrivit de opusetiune si langa cari sa se alieze si romanii, scriu articuli catraniti prin dicariile loru, dara nu potu impedece intru nimic'a

evenemintele. Caus'a impotentiiei loru, lasu ca se afla si in respandirea loru geografica si etnica (d. e. polonii nu potu suferi pre cehi si pre ruteni) nu o martorisimu noi carea este. Pentru ca sa dispara si cea mai mica umbra de suspiciune ca vorblu din öresi-care preocupatiune, ne vomu provocă la cuvintele unui panslavistu dechiaratu, la cuvintele generalului Fadejev. Acest'a in o brosiura, in carea tratéza „Desvoltarea cestiunii orientale“ dice:

„... Trebuie sa concedemu ca simtiulu nationalu ale slaviloru austriaci nu numai ca nu se pote desvoltă cu incetulu, dara elu pote deodata sa se inflacareze si sa creasca spre a ajunge la o perfectiune amenintatiorie. Le lipsesce inse unitatea comuna, si acesta nu e cu potintia acolo, unde lipsesce o tiente comuna practica, carea sa-i unesca pre toti. Confusiunile slavice interne nu suntu periculose nici pentru Austri'a intréga nici pentru Ungari'a; Cehii si Croatii se potu oboși (echaufiren) fara folos, cei-lalti slavi potu sa amenintie numai cu pomanu ascunsu in pusunariu.“

Se vede dara ca unii romanii din Transilvani'a, cari prin comitetele secrete si prin incercari de a tieni cu pretensiunile loru depuse in soplici scrise de advocati obscuri politici strafarmarea monarchiei in locu au derivatu caus'a politica nationala de pre terenulu pre care ea fusese pusa, nu au mesuratu insemnatatea cea seriösa a evenimenteloru pasiloru loru, ci basati pre articuli de dicuarie cei da pasiunea si momentulu si pre idelle ce le dá terasit pasiunea si momentulu sa facutu politica totu momentana.

Slavii ascépta mantuirea loru dela Rusi. Totu acesti'a sa fia ore si mantuitorii nostri?

Eveneminte politice.

Incepemu astadi cu ceva mai locale, cu adunarea scaunale din Sabiu tienuta in septaman'a trecuta. Romanii cu advocatulu Prod'a in frunte au luptatu barbetesce pentru respectarea romaniloru ca pre acei ce contribuescu la averea fondului regescu si scaunale, vorb'a era despre unu institutu industriale, pre care sasii, fiendu ca lu facu din avere comuna, votescu sa-i dea timbrulu curatu nationalu sasescu. Numai neeresirea romaniloru cu pretensiunea nu trebuia sa o incheia cu parasirea adunarei, mai cu sema, candu ei poté sa scrie ca adunarea si dupa aceea totu va poté face concluse.

Din lumea larga suntu puliene eveneminte de iregistratu. Cele mai insemnate suntu de natura dicuaristica.

In cercurile deputatiloru berlinesci se vorbece cu multa siguratate ca lui Bismarek i-a succesu a legă pre Rusi'a prin aliantie de asiă incatu, chiaru si la eventual'a suire a clironomului pre tronulu rusescu, politica de pace nu se va alterá. Prin acesta si unu resbelu austro-rusescu devine imposibile si asiă si Franci'a nu mai pote ave nici o sperantia in unu resbelu de resbunare.

Din unu cerculariu archiepescu estragemu:

Dupa ce in Aradu iesc Föila literaria-bisericesca „Sperantia“ care este organulu teologiloru romani de religia nostra din Aradu, si este sub redactiunea colegiale a membriloru Societati de lectura, si sub auspiciile superioritati scolastice, si apare de doue ori in 1-lea si 15-lea a fia-carei lune, si pretinlu ei este pre anu 4 fiorini, ear pre jumetate de anu 2 fiorini val. austr.; si dupa ce m'amu convinsu, ca föia acesta „Sperantia“ cuprinde si latiesce cunoscintie teoretice, de care clerulu si carturarii nostriu potu inavati sciintiele loru bisericesci si scolare, precum si cele istorice ale desvoltarii Bisericei nostre celei multa cercate, carea astadi se bucura de o pusetiune tignita,

și face înținare în viața sa dinlauntru și din afară; și în fine, după ce vede cu bucurie, că amintirea sâi „Speranța” înaintea pre-terenului bisericescu unimea doctului într-o legătură păcii și a bunei înțineri: pentru aceea vine a atrage atenția Prencinștelor Văstre la acestu jurnal bisericescu, și a Văru recomandă cu aceea, că acesta harhia arhierescă sa o comunicați în-țregului nostru cleru, că sa țina fâia acestă, și sa facă, că și cărturarii, și învățatorii noștri sa se prenumere la ea.

Diet'a Ungariei.

În ședința din 5 Decembrie a casei deputaților se ascera după finirea formalilor obicinuite mai multe petiții, care se transpune comisiunei respective.

Fr. Bömches îndrepta către ministrul de comunicație o interpelație relativă la încopcierea drumurilor de feră transilvanene cu cele din România.

După unele altele trece cașă la ordinea dilei și continua desbaterea generală despre bugetu. Ign. Helfy se radica pentru de a vorbi; drépt'a înțreaga o iăia fuga și Helfy vorbesce fôrte sentibile nainte unei părți mici a partiei se despre asemănarea între ministrul de financia Kerkapolyi și Don Carlos a lui Schiller; Don Carlos si-a iubită mam'a vitrigă, înse ministrul nu-si iubescă pre mam'a sa propria, Hungaria. Și ceea ceeste și mai teribile: Don Carlos a causatu multoră ômeni plângere, și Kerkapolyi a storsu lacrimi multoră ômeni sirimani și din acestă cauza Helfy se alatura pre lângă propunerea lui Simonyi.

Ad. Lázár nu votéza regimului nici unu cruceriu până se va mai sustinea în Transilvania starea de facia. Contr'a votarei bugetului mai vorbescu I. Madarasz, St. Patay și A. Matyas. Dr. Miletics și I. Kiss. Ghyczy și Simonyi voru vorbi în ședința următoare.

În ședința din 6 Decembrie se autentica mai întâiu protocolul. Se ascera petiții și după aceea se trece la continuarea desbaterei generală despre bugetu. Că primu vorbitoriu se radica Ghyczy și respunde că propunatoriulu votului separatu la tôte observatiunile facute în contr'a lui. E. Simonyi se

folosescă iera-si că propunatoriulu de dreptulu seu de a ținea o vorbire de încheiere; elu finesce cu recomandarea propunerei se. Ministrul de financia combaté afirmările singuratică ale lui Simonyi. La cererea a 20 deputati dela sténg'a se pune cestiunea la votu; rezultatulu e: pentru bugetu votara 225, contr'a 40, absenti erau 158 deputati. După aceste se mai tratéza unele altele de interesu particulariu și apoi se încheia ședința.

În ședința din 7 Decembrie a casei deputaților interpeléza Ad. Lázár pre ministrul de instrucțiune ca și cându se va înființa în Clusiu o universitate? Ministrul Pauler respunde că înființarea universității va urmă înca înainte încheierii sesiunei de fatia.

Ministrul Pauler respunde după aceea la o interpelație de unele dile facute de Horn privitoare la cautiunile cari au a le depune posesorii de institute private la magistratu. Cautiunile pentru institute de instrucțiune le-a suspendatu deja magistratu, se mai sustienă înse cautiunile, care trebuie sa le depuna posesorii de pensionate, din cauza ca s'au intemplat casuri de atari posesori an primitu bani dela parinti elevoră și apoi au pareasit institutul.

Ministrul de financia asterne după aceste proiectele de lege despre sustinerea contribuției funduarie, de casa și venitu, monopolulu de tutunu, contribuției de sacharu, carne, vinu și bere, tacșelor etc. Ministrul observa că proiectulu de lege despre monopolulu tutunulu contine sustinerea acestui monopolu până la finea anulu 1872 sub condiționea marginitoră că monopolulu sa se sustiena numai, deca în decurgerea anulu viitoru nu se voru lua alte mesuri.

La ordinea dilei e propunerea lui Tisza că ministrul de interne sa se traga înainte judecătici.

Președintele înțreba cașă ca doreșce a pertractă propunerea lui K. Tisza? Pentru pertractare se radica sténg'a și sténg'a estrema contr'a drépt'a. Pertractarea se respinge asiă dăra.

Cașă trece cu aceste la continuarea desbaterei despre raportulu generalu alu secțiunei financiale. Cu privința la pensii recomanda comitetulu ca sa se voteze sumele preliminate până acum și pre anulu viitoru. Lad. Makray aduce vorbă ierăsi la pensionarea honvedilor. Propunerea co-

mitetulu se primescă după ce se mai pronunțara înca căli-va deputati asupra obiectulu. În continuarea raportulu și esprima comitetulu dorința ca: pentru de a se prepară defgerea unu bugetu normalu sa se elaboreze unu planu comunu de administratiune și sa se astérna casei, ceea ce după unele obiecțiuni din partea cătoru-va deputati se și primescă. Mai departe recomanda comitetulu ca cașă sa pronunție de nou conclusulu: tôte institutiunile de învățamentu stau sub conducerea ministrulu de instrucțiune. Corizmic combaté acestă propunere: P. Sontagh pledéza pentru propunerea comitetulu, care în fine se și primescă.

Cele-lalte puncte din raportulu generalu se ceteșcu și încuviințéza.

Spesele curției regesci suntă preliminate cu 3.650,000 fl.; se votéza. Spesele dietei comune, pensiunile centrale și cotele datoriei de statu se votéza.

La desbatere urmăza bugetulu ministru-presedintulu. Ordinariulu se votéza îndată. În straordinariulu suntă 50.000 fl. preliminati pentru spese de codificatiuni. Opositiunea voiesce a reducă acestă suma la 20,000 fl. Continuarea desbaterei va urmă în ședința prossima.

De lângă Orastia în lun'a Nov.

Cu acestu articulu voru sa facu publiculu cunoscutu, o activitate neobșita ce a întreprinsu comitetulu parochialu din Orastia contr'a îmbunătățirii salariulu preotiescu de aci. Me vimiu — venindu la Orastia și audiendu cumca în Orastia suntă 2 parinti protopopi straini în o cauza contr'a preotimei din Orastia, și acestă o întieșeu chiaru dela unu locuitoriu sasu.

Pre cându gatai cu sasulu, întâlniu pre parintele Bărsanu și întrebându pre densulu despre comisiune 'mî enară tôte precum fusese. La acestă diseiu: dorere! ca acum 'si cantă comitetulu de agențele se; după ce trecera 32—34 ani!

Diseiu, și dicit, că bietiloră preoti d'n Orastia, acum la bețrănetie le vine acrima ostenețelor, în locu, după osteneță și oboséla în tempu de 30—40 ani sa capete respăta și mângăere, servindu-le că preoti; căci totu individulu doreșce, că deca din tineretie până la adenci bețrănetie servesce cui-va — precum: soldatulu, ampioiatulu 'și capeta la tempu de nepotencia pensiunea sa, asiă dăra și

FOISIORA.

Cuventare

festiva ținută la onomastic'a Preasântiei Sele Parintelui Metropolitu Andreiu în 29 Nov. a. c.

(Fine.)

Unde-i pictorulu cu penelulu, unde-i geniolu care sa seia depinge cu colori atātu de viue atātu de petrundietorie?

N'are locu în țier'a lui

Si-i că flôrea câmpului.

Ori din ce punctu de vedere vomu privi starea lui, atātu în referințele politice, cătu și în cele bisericesci și școlare, ea este cea mai revoltătoare de simțimintele omenesci.

Dăra se tacu de sôrtea lui politica, se tacu de robotele cele grele, de dijme, de dilele de încru, de cari eră condiționata subsistința celoru ce le stă cu biciulu la spate (aci a-siu poté dice cu psalmistulu: ca cenusia că pânea an mancatu și bentur'a loro cu plângere au amestecat-o, (și se constatezu că aceea și în privința bis. și școlastica, eră cea mai deplorabilă, școlele române lipsău mai cu totul, iera bisericele n'au mai răinată că ceea-laltă. Preotimea! va fi de ajunsu se amintescă dône evenimente cari ne dau o icôna fidelă, dăra tristă despre aceea, că cum se respectau, cum se stimau în acele tempu ministrii lui Ddieu. E prea canoscutu, Metropolitii români trebuia să sufere martiri până la sânge deca cutezau a-si a-peră biserice și natiunea; iera preotii români erau siliti sa ierneze domnilor . . .

Acî se remanemu și se nu mergemu mai departe, căci ne slabescă poteriile, mintea n' se întuneca, iera budiele ne denéga servitiulu.

Dôune de n'aru fi ca tu erai întru noi cându s'au radicalu nêmură asupra noastră, eala de viui ne-aru fi înghititu pre noi. (Ps. 123 2.)

Cine e în stare sa spuna suferințele amare, se însire pircelă de lacrimi și suspinele acestui po-

poru blando, care nici cându n'au meritatu acestă sôrte nefericita.

Domnilor! sum de firma covingere, ca ori care altu poporu de pre fatia pamentulu, s'aru fi stinsu demultu din mediloculu, din concertulu celoru-lalte, de pre bin'a universulu, aru fi apusu și s'aru fi perdutu fără a lasă vre-o urma după sine în întunereculu vécuriloru, românulu înse după unu martiriu de 17 seculi, cari l'au potutu încovaia, l'au potutu plecă la pamentu, dăra nu l'au potutu înfrânge, viéza astadi și va viă, căci elu este fenice care se radica din cenusa sa propria.

În astfelu de pusețiune precaria, se află poporul nostru cu 25 ani înainte de astă, cându țipetele lui strabatura până la înaltulu ceriulu și miscara pre atotu potintele, că sa-si reverse milele se asupra-i, sa-i usuce lacrimile, sa-i vindece ranele și sa-i aline suspinele. Atunci decise creatoriulu pre tronulu mării se, salutea poporulu seu alesu din lanturile servitutei faraonice, scôțerea lui din Egiptulu suferințelor, și a disu către Moisi: „vedindu amu veditu necesulu poporulu meu în Egiptu, și m'amu scoboritu sa-i scotu pre ei din mân'a egipteniloru. — Si acum vino, sa te tramita la imperatulu Egiptulu, și se scoti pre poporul meu, pre fii lui Israilu din pamentulu egipteniloru.” Esire. 3. v. 7. 8. 10.

Ieta, domnilor! causă bucuriei, ce se manifestă, ce se revêrsa astadi pre fetiele noastre, iera causă consolarei, ce sentiemu în adunculu inimii noastre, astadi celebram onomastic'a aceluia pre care providința l'a destinatu sa scape biserice și natiunea româna, a aceluia, care, după dis'a unu barbatu ilustru, prin geniolu se face punctulu de legatura între trecutulu și venitoriulu unei biserice, ce eră praci sa se stingă, (Pope'a p. 153) adeca Moisi, care în intervalulu de cându s'afli în fruntea acestei eparchie, dîo'a și nôptea au certatu și au secatu marea rosia, asupririile și nedreptățile impilatôria, și ne-au povățuitu dândune firulu Ariaduei, întru aduncu că în pustia, ne-au mântuitu din mân'a acelor'a, cari ne urau pre noi, ne-au

mântuitu din curs'a vrasmesiloru. (Ps. 105. 2) Cu auror'a dilei de astadi curs'a s'a sfărâmatu și noi amu scapatu.

Desvoltamentulu, progresulu și șborulu îmbucuratoriulu ce lu-au facutu românii în acestu tempu scurtu pre terenulu bisericescu-scolasticu și politicu au de a-lu multiamă mai numai acestui prea venerabilu și prea demnu Parinte, acestui menton nefațigabilu.

Înființarea și radicarea atâtoru institute de învățamentu, a atâtoru școle, edarea unu numeru însemnatu de cărti bisericesci și școlare, unde și prin care se educa tinerimea, surcelele cele fragede, organizarea loro, organizarea parochieloră, luminarea preotiloră, prin acestă luminarea și cultur'a poporulu, revindecarea drepturiloră strabune, restaurarea vechiei nôstre metropolii, numeroșele fundatiuni, prin cari se ajuta tinerii cei mai distinsi spre perfecționarea studiiloră, că apoi se viua sa militeze pentru natiune, se sacrifice pre altariulu patriei — suntă laurii cei nevêștediti, margaritariile cele mai pretioșe, cari i voru adornă în eternu fruntea nemuritoră, și cari voru face că numele sa i se binecuvinte din generațiune în generațiune.

O de trei ori ferice tie natiune româna c'ai fostu învrednicita în tempulu celu mai criticu a avé în mediloculu teu unu cărmăciu atātu de abilu, unu conducatoriulu atātu de întieștu!

Veniti, domnilor, în aceste momente sa înalțiamu animele nôstre cătu atotupotintele, sa-lu rogămu că sa lungéșca înca multi ani firulu vietiei prea bunului și demnulu nostru Archipastoriu, sa-i dăruiescă dile serine și pacifice, taria de anima, că se potă înfrântă înca îndelungatu cu barbatia și cu resoluțiune, periculele ce aru amenință, norii ce aru turbură biserice și natiunea și patri'a noastră. Sa-i uramu din adunculu animei: Se traesca întru multi ani!

N. Petru Petrescu.

preotimea din Orestia sa aiba manganere dupa atati ani de servitiu, dara in daru si tristu ca aici se luca de totu spre machinarea lor, — adeca, a preotilor din cestione. —

Venerabilulu domnu protopopu si parochu Nicolau Popoviciu functionia ca atare de vre-o 30 ani, iera venerabilulu preotu Georgiu Popoviciu de vre-o 42 ani, acestia ca nisce preoti harnici au lucratu in via domnului cu o activitate neobosita, mai alesu in anii revolutiunari, dupa care apoi avura de a patimi, ba inca forte multa.

Acesti venerabili preoti neavendu afara de miser'a stola nemic'a alt'a, de catu ce-si cascigase singuri prin intieptiunea si sfatulu lor parintescu dela crescinii pi nisce pamentiele aratorie, care tote, pre langa lota trud'a ce o puneau, lucrandu-le, cascigau une-ori preste totu disu abea 30—40 fl. ca venitu curatu. Mai aveau dela fia-care familia o di de claca, si 1 ferdela de cucuruza, apoi cimenterile care inca nu aduca mai multu ca, tote, la 3—4 cara de fenu; apoi si acestu fenu lu aduna cu mare necasu de prin picioarele crescinilor, care lu calca in picioare petrecandu-si mortii la gropa. Disciu miser'a stola, ce e adeveratu, caci dela unu mortu mare are 2 fl. 40 cr. si dela prunun mortu, 1 fl. apoi si acestia bani ore candu i capeta? — Dela unii ba mai multi nici de locu, cu pretestu ca suntu seraci. — Ap'a de mosie 2—4 cr. dela servitiulu de 40 zile, 2—4 cr. Maslulu 40 cr. raru dela unii 1 fl. Voiu sa sponu ca ferdela de cucuruza o dau cei mai multi ca din ochi, altii, ce alti? ba cei mai multi nu o dau de locu, de claca nici poveste, de catu vinu la diocu. Protopopulu multu 9—10 insi si si din acestia mai numai nisce copii si inca pre la 11 ore, adeca mai numai ca sa manance. —

Parintelui Georgiu Popoviciu nu-i vine nici asi. — Deci pote vedea ori-ce crestiu bine-simfitoriu cum va pote susta unu preotu venitu de ajurea si care inca nu va ave nemic'a?

Acum candu Maritul Consistoriu cu alti individi calificati se lupta din respoteri cum aru imbutati sorcea preotilor, aici cauta totu modulu in poporu spre ale lua si ce au avutu. Ce dien ca va sa le ia, ca le-au luat inca de vre-o 6 ani tote locurile adeca holditiile numite mai susu, cu pretestu ca aru fi capetatu 13 jugere din pamentulu comunei, din care fiindu aprupe de apa pava acum'a a inecat ca la 4 jugere. Acu voru sa le iee si cimenterile, apoi voru remane singuri singurei a traii numai din stola, adeca din florinulu dela mortii, din crucerii cei 2—4 dela ap'a de mosie si cei 40 cr. dela maslu — asi traiesce parinte! —

Pre langa acesta miseria — postescu crestini ca preotii sa se porte imbracati onestu si candu debuie sa marga la plugu, sa-si adeca fenulu etc. — Aici lasu sa judece cine scie judeca dreptu. Postescu crestini ca candu au lipsa de preotu sai fia de locu in talpi — ca deca nu sa aud! — seu si aude. —

Martarisescu sinceru ca in nici o comuna parochiale din tractulu Orastiei nu voru fi asi ticlosieste platiti preotii ca cei din Orastia, ba denu aru evé densii avere parintiesca diu aru fi siliti a sapá cu poporanulu seu alaurea in brasda. — Pentru aceea aru fi tare bine deca maritul consistoriu aru cautá cu o privire trista si demna de compatimire asup'a sortiei preotilor gr. or. din Orastia, si a sfatui pre comitetulu parochialu, ba chiaru in puterea legeri a sili pre comitetu ca:

1. Sa redee totu ce a luat dela preoti. —
2. Ale lasa in folosintia cimenterile —
3. A sili pre crestini, ad. poporenii gr. or. a dá ferdel'a de cucuruza fia-care poporanu, iera care nu va ave — precum suntu maestrii, a le o plati dupa pretiulu piatului si in urma sa silasca pre fia-care a face o di de claca cu omu harnicu de lucru, iera care nu va potea altucum, sa platesca iera dupa lucratorii din piatu, si acest'a pana atunci, pana candu se va face vre-o dispusetiune favorabile in privintia imbunatatirei sortiei preotimei. — Si atunci credu ca, ur'a, si invidi'a dintre poporenii si preoti aru inceta si aru domni o armonia fratiasca intre ambi — precum domoise mai inainte de acest'a cu vre-o 10 ani.

Unu preotu gr. or. din tractu.

Responu domnului Ypsilonu et Comp.

Sabiu, 30 Nov. 1871.

Domnule redactor! Stilulu e omulu. Ypsilonulu d-tale din nr. 89 a. c. alu „Teleg. Rom.“ a confirmatu multu acestu adeveru

Prin articolulu seu din 10 ale curentei datatu din Alb'a-Iulia (?) vrendu a-si versa veniulu asup'a unoru barbati, pre cari n'avu curagiulu sa-i numesca, si-a facutu propria descriere psicologica. Portretulu esi atatu de dragalasiu, incatu insusi se ingrozi a-si pune sub elu pretiosulu si a buna sema multu valorosulu nume.

Totu respectulu de cultura lui sociala — estetica, de desteritatea sea intru manierea condeiului

„Pau de vipera... Hei vipere, vipere! nu ve vomu mai calca pre c o d a... Voi petroleasiloru (= tacinariloru)... Hei lopiloru in pele de oia!... Ve vomu holai (dora „h u i d u i i n a l t i a s i m a i m u l t u e l e g a n t i a s t i l u l u i“ etc.“

Eata omulu cu intraga sea menageria! Eata i calificacionea compusa de elu insusi! Eata-i a r a g u m e n t e l e! Eata cu ce s'a inlocuitu de unu tempu inoore cuventulu „obiectiuni“ stersu cu totulu din vocabulariulu „Teleg. Rom.“

Mascarade, pentru cari respectivulu era datu „pe usia afara“ din ori-ce carcama a Sabiului, aflara in „Tel. Rom.“ primire cu bratie deschise.*)

In interesulu clerului nostru**) credu, ca acela corespondinte alu d-tale nu este din tagma preotiesca, caci, diu, aru fi o pre trista doveda, despre cum sciu santiile lor „Parintii“ nostri de astadi a lucra in „duhulu blandetiloru“

Atata despre limbagiulu brutala***), in care este scrisu articolulu memoratu. Credu, ca judecat'a matura a publiculu d-tale me scutesce de a mai perde multa vorba asup'a lui.

Acum permite-mi, dle redactoru, a trece la meritulu lucrului si me scusa pentru incomodarea, ce sum silitu a-ti face in interesulu adeverulu in genere, si alu onorei mele atacate in specie.

Voiu reflecta singuru la unu pasagiu, care e scrisu si la adresa mea. Nu me voiu folosi inse de arme ca ale lui Ypsilonu, ci — deca permiteti vr'o abateru dela modulu de scriere alu „Teleg. Rom.“, voiu fi cu totulu o b i e c t i v u ****).

Si nu amu fostu in functione la banca de asecuratiune „Transilvania“ din Sabiu, prin urmare insultele dlui Ypsilonu me privescu negresitu si pre mine.

Sa sponem dara acelui domnu ceea ce altii de multu sciu, adeca scopulu indoitu, cu care noi cei injurati de d-sea amu intratu in servitiulu numitulu institutu:

a) sa ne facemu cunoscuti cu institutul de bani, ca cu tempu sa potemu contribui la infiintarea lor si intre romanii nostri,

b) sa familiarisamu poporanulu nostru cu institutiunea de asecurare, dela care alte popore tragu demultu mari folose.

Pentru scopulu a) sum norocosu a pote servi dlui Ypsilonu et Comp. cu unu argumentu nu cam de tote dilele pre la noi, cu institutul de creditu si economii „Albina“. Acest'a e acum fapta si nu vorba.

E dara de prisosu sa me provocu aici cu numele la mai multi barbati stimabili, cari sciu de planulu „Albinei“ inca dela cate-va luni dupa intrarea nostra in servitiulu „Transilvaniei“ cari sciu, ca deca nu era „Transilvania“, astadi n'amu avea institutul „Albina“. Si acestu unicu folosu aru fi de ajunsu, ca sa justifice pre depliu aplicarea nostra la banca „Transilvania“. Inse, precum se va vedé mai in josu, avemu sa inregistramu inca si alte folose.

Afirmatiunea dlui Ypsilonu, ca ne-amu pus

*) „Deca nu ti-asii cunosce vocea m'asiu speria de pelea de leu ce o porti“ dice fabul'a. Autorulu acestui articulu trebuie sa nu-si bite de o parte de fabula, de alta parte sa-si aduca aminte ca toti terminii acest'a suntu luati din expresiunile diarielor in cari paradeza si densulu cu genialitatele sele ordinare.

**) Lasa-te pentru Ddiu nu te ingrigi tocm'a d-ta de cleru! se va afla elu cum s'a allatu si pana acum cine sa se ingrijesca.

***) De aru dá Ddiu sa ve fia de invetiatura R.

****) Mare ghimpe trebuie ca ti e „T. R.“, dara nu pentru ca n'a vrutu red. sa te engageze la rugareti de colaboratoru.

sa facemu „Albina“ din cauza, ca ni s'aru fi datu cu piciorulu dela „Transilvania“ confirma si mai multu caracterulu cleveptoriu alu articulu seu. Directiunea numitulu institutu se afla aci in Sabiu. D. Ypsilonu iee-si ostenela intr'o di pana la biroulu societatiei si cetesca in archiv'a d'acolo demissionea mea data in scrisu. Seu postesca la mine a casa (stral'a Gasteritiei nr. 711), sa-i aretu laudatoriulu ce amu dela acea societate (ca si din alte locuri unde amu servitu in viata mea), cum si atestatul de conduita, care incopo cu exprimarea parerei de reu pentru retragerea mea si pre care dlu presiedinte baronu de Mylius si-a rezervatu espresu, alu subscria elu insusi. Totu de bunavoia si totu dia acele cause s'a retrasu si dlu E. Macelariu. Repostatulu Ioane Brote a incetatu prin morte de a fi membrulu consiliulu, iera dd. 1. H. n. n. a, I. Bologa si Z. Boiu suntu si adi in consiliulu numitei banee, cum si d. A. Brote si alti romani la directiunea acelui institutu.

Apoi dara cine suntu cei „dati pre usia afara“?

Catra aceste mai allo dlu Ypsilonu, ca candu amu demissionatu cu din postulu de inspectoru la banca „Transilvania“ (Februaru 1870) lucrati grele, ostenitose si multu costisitoare pentru „Albina“ erau deja gata. Ma si reesirea acestei intreprinderi era asigurata. Inca in a. 1869 se facuse in consiliulu baneei „Transilvania“ de 2 ori interelatiunea, deca este adeveratu, ca V. Romanu ambla cu cugetulu, d'a repasi dela „Trans.“, spre a conlucra la infiintarea unu altu institutu in Sabiu? Iera in iern'a a. 1869 spre 1870 amu cetitu in Lugosulu dlui Constantinu Radulescu si dr. Al. Marienescu intregu proiectulu de statute pentru „Albina“, cerandu opiniunea dloru la acela-siu. Vasiu mai potea numi pre mai multi stimabili barbati din Timisiora, Aradu, Pest'a etc., cari asemene au scutu de planulu „Albinei“ inca pana a nu esi noi dela „Transilvania“, ma si pre unii barbati de specialitate straini, pre cari i-amu consultatu in acea afacere.

Credu inse ca cele aduse ajungu de o comdata spre a reduce amintitele afirmatiuni ale dlui Ypsilonu la pure invective.

Firesee, noi n'amu trasu clopotulu intr'o dunga cu „Albina“; pentru facerea unei datoritii nu ne-amu scrisu economii prin diurnale. Din contra chisru si acele redactiuni romanesce, cari aflasera ce-va despre lucru, fura rogate, sa nu amintesca prin foi nemic'a. Amu voiu, ca sa se faca odata si la noi ce-va fara a se vorbi, caci destule se vorbescu fara a se face Melod'a asta, marturisim, ne-a prinsu forte bine si n'o potemu destulu recomanda romanilor nostri pre tote terenurile.

Dara domnule redactoru, ce v'a gresitu dvostre institutul „Albina“? De ce nu incapu de elu Ypsilonu d-tale? Ce comunione are elu cu hirotesirea archimandritiloru, cu branelle popesci si cu cert'a dvostre despre lan'a caprii? Au nu este bine sa lucramu cu totii pentru latirea ideii de asociare in poporanulu nostru si sa infiintamu in tott ramiu catu mai multe societati? Si apoi pres'a nostra nu este ea chiamata in prim'a linia a sprigin' atari intreprinderi, iera nu ale sugruma in embrione, nu a se degrada la instrumentu alu pasiunei orbe pentru particulari, spre desonorarea sea propria?!

Nu ve place scopulu, ori nu ve vinu la societela barbati, cari s'au pusu in fruntea „Albinei“? Dara atunci ce reprezentanti ai opiniunei publice sunteti, caci acest'a, vedeti, s'a manifestatu cu totulu altufeliu. La apelulu comitetulu fundatoriu, capitalulu de actiuni alu institutul „Albina“ s'a subscrisu in tempu scurtu, sub impregiurari grele, in anulu celu mai nefavorabilu economiloru, in midloculu crisei generale de bani. Inca de candu traimu noi asturendu de omeni, la romanii nostri nici o intreprindere nu s'a imbraciatu cu atat'a caldura si incredere. Apoi dara ce vreti a falsifica opiniunea publica!

Iera ce privescu viitorulu institutul „Albina“, fi-ti incredintiati ca nici candu nu veji gusta dia-

*) Spre liniscirea dlui autoru mai cetesce odala corespondint'a dimpreuna cu d a t u l u ei; ca in embrione era imposibile sa strice baneei „Albina“. Ceea ce privescu „pasiunea orba pentru particulari“ si are si ea fatalitatele sele, asiá incatu o r b i ' a i dispare, candu cogeta cine-va mai seriosu la cele ce diceati deunedile despre banca „Transilvania“ si astadi...? R.

boli' a placere d'a ve vedé implinita prorocia de reu din nr. 89. alu „Tel. Rom.“ Sa ve tiena Dumnediu ani multi si buni, cá sa vedeti ce n'a-ți cre-diuta. *)

(Va urmă.)

Ploiesci, 1871, Octobře.

Stimabilulu meu domnu!

Dificultățile inherente ce întemina fia-care invetiatoriu primaru în conducerea apostolatului seu, si cari sunt multiple si varii cá si caracterulu, cá si gradulu intelectualu alu scolariloru ce i se incredintieza nu se mai contesta astadi de nime.

Si in adeveru a face educatiunea si a distribui instructiunea simultaneu la 50, 100, séu mai multi copii, cari, mai cu séma in scólele rurale si in clas'a I urbana, diferu esentialminte între densii priu etatea si canoscintiele loru, nu este óre ó afacere, déca nu insurmontabila, celu putienu fórte dificila? — A profitá in interesulu generalu alu scólei, de tóte momentele destinate studiului si a face, cu jumata-tile, séu patrarele de óra, consacrate unoru scolaru, anora lectiuni, sa nu fia atátea jumetáti de óra, sustrase nedreptu dela alti scolaru, dela álte lectiuni, nu reclama óre unu mecanismu, déca nu neintiesu celu pucinu fórte ingeniosu? — A formá planulu, dupa care sa se conduca scól'a si a fiesá punctulu de plecare, mediile de actiune, si tienti'a unde trebue sa ajunga, nu este óre ó operatiune tetu atátu de dificila, pre cátu de indispensabila? etc. etc.

Spre a planá in marginea posibilului, aceste diverse dificultáti si: mai cu séma, spre a oferi unu conducatoriu sinceru si fidelu invetiatoriloru neesperimentati, amu prelucratu unu alu doile opu pedagogicu. „Scól'a primara si conducatoriulu ei“, pre care-lu voi pune neaperatu sub presa la finele lui Noembre venitoriu.

Acestu manualu nu este unu travaliu de discutiune científica: nu m'amu incercatu a supune la unu esamenu criticu diversele sisteme ale invetiamentului, m'amu marginitu insa a presintá efecte incercate prin practica; n'amu cautatu a face parada de sciintia; dara m'amu silitu a deveni utilu. M'amu adresate pre de ó parte invetiatoriloru, iéra pre de alta, autoritátiloru scolare, instituite de lege pentru administratiunea speciala a instructiunii primare, si semnalándu unora regulele, dupa cari trebue sa se diriga ó scóla, amu oferitu celoru-alti, mediile de a ó supraveghia cu succesu. Amu pusu in mánilé celoru d'intăiu firulu conductoru, iéra in alu celoru de alu doile instrumentulu de controlu, imprimándu totu d'odata si directiunea comuna, ca ce sa permita acelor'a de a lucrá, iéra acestor'a de a consilia si reformá, dupa principiile pedagogice, consacrate prin esperintia si ratiune.

Dividíundu acésta opera in 5 párti:

*) Fitiaru gur'a de aur!

1. Organizatiunea generala a scólei,
2. Disciplin'a,
3. Invetiamentulu,
4. Detoriile invetiatoriu,
5. Materialulu, adeca constructiunea, mobilia-rulu si higien'a scólei, m'amu silitu din tóte poterile mele a tiena comtu de miscarile mele sciintie pe-dagogice si de studiile la care ea a fostu supusa, in acesti din urma ani in Franci'a, Germani'a si Ang-leter'a.

Recomandándu dara domniei-vóstre acésta opera, care se va compune din 10—12 cóle in-8° si care va est de sub presa negresitu la finele lui Decém-bre venitoriu, amu onórea a ve rogá, stimabilulu meu domnu, sa fiti unu spriginu si dvóstra in marginea posibilului imprimarea acestui opu, facándu-mi unu numeru suficiente de abonati, spre a poté suportá spesele imprimatului.

Pretulu operei, care se fiseza la lei noi 2 pentru dnii abonati, se platesce deodata cu subscrie-rea; iéra listele de abonamentu, dimpreuna cu som'a baniloru incasati, se voru inaintá subscrisului, celu multu pána la finele lui Decémvre venitoriu, spre a se poté imprimá numele d-loru abonati la finele cartiei.

Fiindu fermu convinsu ca nu veti trece cu ve-derea rogaciunea ce ve facu, cí veti legit má speran-tiele mele, concepute de odata cu interventie mea contra dvóstra, ve rogu stimabilulu meu domnu, sa-mi permiteti a ve oferi asecurarea pré distinsiei mele stime si consideratiuni.

I. P. Eliade.
Revisoru scolaru.

P. S. Pentru perderi intemplatóre, se asecura dloru corespondinti unu rabatu de 10 la suta, asup'a costului abonamentelor facote. — D-nii abonati ai Amicului scólei, cari au platitu abonamentulu pre anulu 1871, se potu abona la acésta opera fára a mai plati costulu ei, primíndu astu-feliu 10—12 cóle, in locu de 9 ale Amicului scólei ce aveau a mái primí.

I. P. E.

Varietáti.

Bibliografia Dlu Dr. Vasiliu Glodariu profesoru la gimnasiulu nostru din Brasiovu ni tramite opulu seu intitalatu: „Vocabulariu completa pentru oporile lui Caiu Iuliu Cesare si ale continuatoriloru lui, G. Ch. Crusius si inavtitu de Dr. Vasiliu Glodariu profesoru de limb'a elina si germana la gimnasiulu plenariu romanescu din Brasiovu. Brasiovu Romer si Kammer, tipografi, editori si provediatori 1871.“ Acestu opu e provediutu cu ó prefaciune erudita. Recomandamú junimei opulu si literatiloru nostri prefaciunea, carea déca ne va permite spatiulu ó vomu publicá in fóisior'a nóstra.

NB. Responsuri si corespondentie nepublicate se voru publicá pre rendu precum ne va concede spatiulu.

„ALBIN'A“

Institutulu de creditu si de economii

in Sabiiu.

Fiindu subscrisu intregu capitalulu de actiuni alu Institutulu de creditu si de economii „Albin'a, domnii actionari ai numitului institutu suntu rogati, in sensulu conditiunei 1. din publicatiunea nóstra dela 1 Augustu a. c.: a responde in tempu de ó luna si rata II de 20%, adeca câte 20 fiorini de actiune séu la domnii reprezentanti ai nostri unde s'a facutu subscrierea, séu si deadreptulu la acestu comitetu in Sabiiu, strad'a mace-lariloru Nr. 110.

Sabiiu, 10 Decembre 1871.

Redactoru respundietorin Nicolau Cristea

Editor'a si tipariulu tipografiei archidiececano.

*** Frigulu a fostu mare in saptemán'a trecutú pána Sábata si pre aici si adeca pána la 24 graduri. Din departare se scrie ca acestu geru a cerutu mai multe victime de ómeni.

Concursu.

Pentru ocuparea statiunei invetiatoresci din comun'a gr. or. Rud'a protopopiatulu Zarandului se deschide concursu pána in 15 Dec. a. c. Emolumentele impreunate cu acésta statiune suntu 200 fl. v. a. salariu anualu, cuartiru liberu si lemne pentru focu.

Doritorii de a ocupá acestu postu au a-si as-terne suplicele loru cu documintele neceseri la sub semnalulu in Bradu (Zarandu) Fiinduca inveti-riulu din acésta comuna arelándu harnicia si are prospectu de a deveni si capelanu pe langa betra-nulu parochu cu ó remuneratiune frumósa, acei'a cari voru fi teologi juni si cantareti buni se voru preferá.

Bradu 25 Noembre 1871.

In intelegere cu comitetulu parochialu.

Nicolau I. Miheltianu

Protopopu gr. or.

Concursu.

Pentru ocuparea postulu invetiatorescu la scól'a tractuala clas'a IV normala, confessionalu gr. or. romána din ovidulu Siri'a, cu terminu pána in 14 Decémvre a. c. st. v. care va fi si diu'a alegerei. Emolumentele suntu: 600 fl. v. a. 12 orgii de lemne din cari se va incaldí si scól'a si cuartiru liberu.

Doritorii de a ocupá postulu acest'a suntu avisati a-si tramite recursurile provediute cu atestatu de botezu si de moralitate, cu testimoniu despre absolvirea prepa-randiei si de calificatiune, cu testimoniu despre absolvie-rea claselor reale séu 4 clase gimnasiale, — dara si acelor'a recursuri se voru primi cari au absolvutu 4 clase normale, déca voru documentá desteritatea in propunerea sciintielor acestor'a, si voru produce testimoniu de calificatiune totu cu eminentie, si cumea pre terenulu scolescitu suntu bine meritati. — Comitetulu protopresb. in Siri'a.

Siri'a (Világos), la 24 Noembre 1871.

Comitetulu protopresb. alu Siriei.

Cu scirea si convoirea mea

Ioanu Moldovanu,

(3—3) inspectoru scolaru.

Concursu.

Pentru postulu unu invetiatoriu la scól'a normala gr. or. in Saliste cu salariu anualu de 200 fl. v. a. si relutu banalu pentru lemne si cuartiru de 50 fl. v. a.

Concurentii se tramite suplicele ajustate cum se cade si scrise de mánilé loru proprii pána in 20 Decem-bre a. cur. st. vechiu la subsemnat'a eforia.

Saliste, 28 Noembre 1871.

(3—3)

Efori'a scolaru.